

بررسی رابطه عملکرد خانواده و باورهای غیر منطقی با گرایش به اعتیاد در بین دانش آموزان پسر مقطع متوسطه شهر ایلام

محمود بختیار شوهانی*، زینب بختیار شوهانی

آموزش و پرورش استان ایلام

*mahmodshohani@yahoo.com

چکیده

زمینه و هدف: گرایش جوانان به موادمخدر، معلول عوامل مختلفی می‌تواند باشد با توجه به اهمیت این موضوع، پژوهش حاضر در پی پاسخ‌یابی به این مساله است که عملکرد خانواده و باورهای غیرمنطقی تا چه اندازه می‌توانند پیش‌بینی‌کننده گرایش دانش آموزان پسر به اعتیاد باشند.

روش تحقیق: تحقیق حاضر از نوع همبستگی بوده؛ جامعه آماری را کلیه دانش آموزان پسر مقطع متوسطه شهر ایلام تشکیل داده، که با استفاده از جدول مورگان و در نظر گرفتن ۹۹ درصد اطمینان تعداد ۱۵۰ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب گردید. ابزاراندازه‌گیری ۳ مقیاس: ۱. باورهای غیرمنطقی جونز (فرم ۱۰۰ سوالی) ۲. عملکرد خانواده (FAD) ۳. فرم استعداد اعتیاد (ADS) بود.

نتایج: در میان ابعاد ۱۰ گانه باورهای غیرمنطقی، مولفه سرزنش خود و دیگران با $M=34/73$ دارای بیشترین و مولفه اجتناب از مشکل با $M=29/87$ دارای کمترین میانگین بود و در میان ابعاد هفت گانه عملکرد خانواده، مولفه ارزیابی نقش‌ها با $M=2/76$ دارای بیشترین و مولفه همراهی عاطفی با $M=2/4226$ دارای کمترین میانگین بود. بین باورهای غیرمنطقی و گرایش به اعتیاد ارتباط معنادار وجود دارد و بین شش بعد از هفت خرده مقیاس عملکرد خانواده با گرایش به اعتیاد نیز ارتباط معنی‌دار وجود دارد، تحلیل رگرسیون خطی چند متغیره نیز نشان داد که متغیرهای عملکرد خانواده و باورهای غیرمنطقی می‌توانند ۴۴,۴ درصد از متغیر گرایش به اعتیاد را پیشگویی کنند.

بحث: در مجموع می‌توان گفت عملکرد ناسالم خانواده و افزایش باورهای غیرمنطقی می‌تواند فرد را به سمت استفاده از مواد تسکین‌دهنده اعتیاد آور سوق دهد.

واژه‌های کلیدی: باورهای غیر منطقی، عملکرد خانواده، گرایش به اعتیاد، دانش آموزان پسر.

مقدمه

پدیده اعتیاد به مواد مخدر مسئله‌ای جهانی است که همه کشورهای به نوعی با آن درگیرند و هر یک با توجه به زیرساخت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خود راه‌حلهایی را برای برخورد با این معضل بر می‌گزینند. اما در کشورمان ایران آنچه امروزه تأمل بیشتری را می‌طلبد تغییر گرایش جوانان از مواد مخدر سنتی همچون تریاک و هروئین به مواد مخدر صنعتی نظیر اکستازی، شیشه و کراک و حتی قرص‌های آرامبخش که خود شروعی جهت گرایش به مواد اعتیاد آور است؛ به ویژه این مساله با توجه به اهمیت تربیت صحیح جوانان نیازمند بررسی و تأمل در این زمینه است [1]. در سال‌های اخیر گرایش دانش آموزان پسر به استفاده از مواد، سیگار و الکل افزایش یافته است. اعتیاد در بین دانش آموزان پسر به طرز فزاینده‌ای رو به افزایش است که این امر باعث نگرانی در محیط مدارس شده است. اعتیاد، خود نتیجه پیچیده‌ای از عوامل روان شناختی، اجتماعی، فرهنگی، زیست شناختی و احتمالاً تکوینی (ژنتیکی) است [2]. در زمینه گرایش به سمت استفاده از مواد اعتیادآور و تسکین دهنده همواره یک سلسله عوامل و مسائل دخیل می‌باشند، در میان عوامل فراوان موثر بر گرایش به اعتیاد دو متغیر مد نظر در پژوهش حاضر، یکی نقش عملکرد خانواده و دیگری باورهای غیر منطقی هستند.

باور یعنی پذیرش یک اصل یا یک مذهب یا یک حقیقت. باور تمایل به واکنش خودآگاهانه در یک شیوه، طریقه ثابت در یک وضع خاص. باور یعنی اعتقاد، ایمان و عقیده، برنارد باورهای غیرمنطقی را خواست‌ها و هدف‌هایی می‌داند که به صورت ترجیح‌های ضروری در می‌آیند، به طوری که اگر برآورده نشوند، موجب آشفتگی می‌شوند [3]. به طور خلاصه می‌توان گفت که تصورات کاملاً غلط و اشتباه درباره امورات روزمره باعث به وجود آمدن باورهای غیرواقعی و غیرمنطقی خواهد شد و افرادی که بر باورهای غیرمنطقی تأکید می‌کنند در زندگی با مشکلات چندی روبه رو خواهند شد و برای آن‌ها دشوار است که به خشنودی دست یابند. از سوی دیگر اگر فرد در برخورد با رویدادهای زندگی توانایی شناسایی شیوه‌های رویارویی سالم را نداشته باشد، در واکنش فعال نسبت به چالش‌های زندگی با دشواری روبه رو خواهد شد و برای حل مشکلات زندگی خود به رفتارهای انحرافی پناه می‌برد. در کنار مورد یاد شده متغیر دیگر مورد بحث در این پژوهش، نقش عملکرد خانواده می‌باشد، یکی از گسترده‌ترین قلمروهای پژوهش از چند دهه اخیر، خانواده و حوزه‌های وابسته به آن بوده است.

بررسی‌های اخیر نشان می‌دهد که گرایش به سوء مصرف مواد مخدر نیز همانند سایر پدیده‌های اجتماعی تک علتی نیست بلکه مجموعه عوامل فردی، خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی بر این گرایش نیز تأثیر دارند. در این راستا بدون شک خانواده نقش اساسی در پرورش و تربیت فرزندان را دارد. پژوهش‌ها خانواده را به عنوان یکی از مهمترین عوامل در پیشگیری و یا ایجاد کننده گرایش فرزندان به سمت مواد مخدر برشمرده اند. مطالعات مختلف نشان داده اند که احتمال گرایش به سمت مواد در فرزندان دارای پدر و مادر معتاد که کمتر از سوی والدین هدایت و نظارت می‌شوند و مذکر هستند بسیار بالاتر از دیگران است. به طور کلی، مطالعات قبلی تأکید داشته‌اند که از یک‌سو، خانواده ناکارآمد، مرکزی است که در آن بزهکاری رشد می‌کند و از سوی دیگر، یک خانواده کارآمد می‌تواند فرزندان را تغذیه کرده و از آن‌ها حمایت کند. اکثر مشکلات و ناسازگاری‌های رفتاری که ریشه در خانواده دارند، برخاسته از تعاملات درون خانواده‌ای می‌باشد که فرزندان، این تعاملات را غیرقابل تحمل یا حداقل، تند و خشن، درک می‌کنند [4]. بیشترین افراد ناسازگار و مسأله دار، وابسته به خانواده‌های آسیب دیده هستند و فرزندان که مربوط به خانواده‌های پر کشمکش می‌باشند به سبب عدم برخورداری از آرامش روانی و عدم تمرکز و آشفتگی بیشتر در معرض رفتارهای ناسازگارانه قرار دارند [5]. انسان سازگار کسی است که از سلامت روانی برخوردار باشد اما تغییرات فشرده و سریع، معمولاً قابلیت سازگاری فرد را به طور جدی زیر سؤال می‌برد و در نتیجه احتمال تضاد، تعارض، استرس و سردرگمی پدید می‌آید [6].

با توجه به موارد بیان شده، تحقیق حاضر با هدف بررسی میزان پیش بینی کنندگی دو متغیر باورهای غیرمنطقی و عملکرد خانواده در گرایش دانش آموزان پسر به سمت اعتیاد و مواد اعتیاد آور می باشد تا بر اساس یافته‌های آن بتوان پیشنهادات و توصیه‌هایی در جهت مبارزه با سوء مصرف موادمخدر و پیشگیری از این عادت مضر در قشر دانش آموز ارائه نمود.

مواد و روش‌ها

تحقیق حاضر با توجه به موضوع آن، توصیفی - همبستگی می باشد. جامعه آماری این تحقیق را کلیه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه شهرستان ایلام تشکیل می دهند. جهت تعیین حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران از جامعه مورد نظر، تعداد ۱۵۰ نفر انتخاب و پرسشنامه‌ها با کسب اجازه از مسؤولین آموزش و پرورش در بین پاسخگویان پخش گردید. پس از مشخص کردن نمونه (دانش‌آموزان پسر) و تأیید استاندارد بودن روایی پرسشنامه، با رعایت ملاحظات اخلاقی تحقیقات علمی، پرسشنامه در میان آن‌ها پخش گردید و بعد از یک هفته پاسخنامه‌ها گردآوری شدند. ابزار اندازه‌گیری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه می باشد، در تحقیق حاضر با توجه به اینکه دارای ۳ متغیر می باشد، از سه مقیاس استفاده گردیده که در ادامه به توضیح هر کدام پرداخته می شود.

۱. پرسشنامه سنجش عملکرد خانواده (Fad): ابزار مورد استفاده در این پژوهش تست «سنجش خانواده» است که توسط اپشتاین، بالدوین و بیشاب (۱۹۸۳) تهیه شده است و هدف آن سنجیدن عملکرد خانواده بر اساس الگوی مک‌مستر می باشد. این الگو خصوصیات ساختاری، شغلی و تعاملی خانواده را معین می‌سازد و شش بعد از عملکرد خانواده را مشخص می‌کند. این ابعاد عبارتند از: حل مشکل، ارتباط، نقش‌ها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی، کنترل رفتار و عملکرد کلی خانواده. لذا تست سنجش خانواده متناسب با این شش بعد، از شش خرده مقیاس برای سنجیدن آن‌ها، به علاوه یک مقیاس دیگر مربوط به عملکرد کلی خانواده تشکیل شده است [7]. ضرایب آلفای کرونباخ کل مقیاس و خرده مقیاس‌های حل مشکل، ارتباط، نقش‌ها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی، کنترل رفتار و عملکرد کلی به ترتیب ۰/۹۲، ۰/۶۱، ۰/۳۸، ۰/۷۲، ۰/۶۴، ۰/۶۵، ۰/۶۱ و ۰/۸۱ گزارش شده است [8]. همین ضرایب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس و خرده مقیاس‌های آن به ترتیب زیر در پژوهش رضایی ۰/۹۱، ۰/۶۶، ۰/۶۷، ۰/۶۳، ۰/۴۲، ۰/۶۱، ۰/۳۸ و ۰/۷۳ گزارش شده است [9]. ابزار سنجش خانواده دارای روایی همزمان و پیش بینی است. به علاوه این ابزار با قدرت متمایز سازی اعضای خانواده‌ها، در هر هفت خرده مقیاس خود دارای روایی خوبی برای گروه‌های شناخته شده است [10]. امان‌الهی، عطاری و خجسته مهر برای بررسی ضریب پایایی مقیاس فوق از روش تنصیف و آلفای کرونباخ استفاده کردند. آن‌ها ضریب تنصیف این پرسشنامه را ۰/۷۱ و آلفای کرونباخ را ۰/۸۰ به دست آوردند. امان‌الهی و همکاران برای روایی مقیاس ارزیابی عملکرد خانواده از یک سوال کلی در طیف لیکرت ۷ درجه ای استفاده کردند. همبستگی بین نمره‌ی کل آزمون و سوال کلی ۰/۳۳ و سطح معنی داری آن ۰/۰۰۲ به دست آمد [10].

۲. مقیاس باورهای غیر منطقی جونز: این پرسشنامه بر اساس نظریه‌ی آلبرت ایس تهیه شده است و انواع باورهای غیر منطقی را با استفاده از ۱۰۰ سؤال بررسی می‌کند. این پرسشنامه در کل از ۱۰ مقیاس و هر مقیاس از ۱۰ سؤال تشکیل یافته است سرال‌های آزمون به روش لیکرت و به صورت ۵ درجه‌ای از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم تهیه شده‌اند. آزمودنی پس از خواندن سؤالات، موافقت و مخالفت خود را با توجه به درجات مشخص می‌کند. جهت نمره‌گذاری به طرف غیر منطقی بودن است. به بیان دیگر نمره بالا در این پرسش نامه نشان دهنده باور غیر منطقی بالا و نمره پایین نشان‌دهنده باور منطقی کمتر است. حداقل نمره در این مقیاس ۱۰۰ و حداکثر ۵۰۰ است. ۱۰ باور غیر منطقی که توسط این پرسش‌نامه سنجیده می‌شود عبارت است از: نیاز به تأیید دیگران، انتظار بالا از خود، تمایل به سرزنش، واکنش به ناکامی، بی‌مسئولیتی عاطفی، نگرانی زیاد توأم با اضطراب، اجتناب از مشکلات، وابستگی، درماندگی نسبت به تغییر و کمال‌گرایی. جونز به نقل از گردی با استفاده از روش آزمون مجدد مشاهده کرد که پایایی آزمون معادل ۰/۹۲٪

است. پایایی هر یک از مقیاس‌های ده‌گانه از ۰.۶۶ تا ۰.۸۰ و میانگین پایایی همه‌ی خرده‌مقیاس‌ها ۰.۷۴ است [11]. در تحقیق تقی‌پور پایایی از طریق آلفای کرونباخ ۰.۷۱ گزارش شده است [12]. روایی سوری این آزمون را نیز متخصصان روان‌شناسی و علوم تربیتی تایید کردند.

۳. پرسشنامه استعداد اعتیاد (ADS): برای سنجش استعداد اعتیاد از خرده‌مقیاس استعداد اعتیاد پرسشنامه سنجش اعتیاد وید و همکاران استفاده شد. پرسشنامه سنجش اعتیاد، که خود از نسخه تجدید نظر شده پرسشنامه چندوجهی مینه سوتا (MMPI-2) استخراج شده است، در ایران نیز هنجار یابی شده است [13]. نسخه اصلی خرده‌مقیاس اعتیاد (APS) شامل ۳۹ سؤال است. پاسخ‌های ارائه شده به هر یک از مواد مقیاس شامل "بله" یا "خیر" است که محتوای مقیاس کاملاً ناهمگن است و به نظر نمی‌رسد که بسیاری از ماده‌های آن ارتباط مستقیم با سوء مصرف مواد داشته باشد بعضی از ماده‌های آن به برون‌گرایی، هیجان‌طلبی و خطرپذیری مربوط است و سایر ماده‌ها با اعتماد به نفس ضعیف، از خود بیگانگی و نگرش‌های بدبینانه نسبت به دیگران ارتباط دارد [14]. ضریب پایایی این مقیاس در نمونه بهنجار (با فاصله یک هفته) در مردان و زنان به ترتیب ۶۹ درصد و ۷۷ درصد به دست آمده است. وید و همکاران گزارش کرده‌اند که بین مقیاس AAS (مقیاس پذیرش اعتیاد) و مقیاس APS واریانس مشترک زیادی وجود دارد و همبستگی آنها ۰/۵۷ بوده است. آنها داده‌هایی را گزارش کردند که APS به خوبی می‌تواند بین سوء مصرف کنندگان مواد و بیماران روانی تمایز قائل شود [15]. نسخه هنجاریابی شده APS برای دانش‌آموزان دبیرستانی ایرانی ۳۶ گویه دارد و پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۵۳ و از طریق روش دو نیمه کردن نیز ۰/۵۳ محاسبه شده است. بر اساس تحقیق مینویی و صالحی نمره‌های ۱-۱۸ نشان دهنده استعداد بسیار کمی برای ابتلا به اعتیاد، نمره‌های ۱۹ - ۲۰ نشان دهنده استعداد کم برای ابتلا به اعتیاد، نمره‌های ۲۱-۲۲ نشان دهنده استعداد متوسط برای ابتلا به اعتیاد، نمره‌های ۲۳-۲۴ نشان دهنده استعداد زیاد برای ابتلا به اعتیاد و نمره ۲۵ و بالاتر نشان دهنده استعداد بسیار زیاد برای ابتلا به اعتیاد است [16].

تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم افزار spss20 انجام گرفته، و همچنین در دو سطح توصیفی و استنباطی داده‌های بدست آمده مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند، در سطح توصیفی با رسم جداول توزیع فراوانی و نمودار و در سطح استنباطی استفاده از آزمون‌های ضریب همبستگی اسپرمن، و تحلیل رگرسیون صورت گرفته است.

نتایج و بحث

در پژوهش حاضر میانگین سنی افراد مورد مطالعه ۱۵،۸۱ بود. ۴۶،۶۷ درصد پاسخگویان در سال اول مقطع متوسطه، ۱۶،۶۷ درصد در رشته علوم تجربی، ۱۸،۶۷ درصد در رشته علوم انسانی و ۱۸ درصد در رشته علوم ریاضی سال دوم و سوم مقطع متوسطه در حال تحصیل بودند. نتایج حاصل از پرسشنامه‌های استعداد اعتیاد در جدول شماره (1) و مقیاس باورهای غیرمنطقی جونز در جدول شماره (2) ارائه شده‌اند.

جدول (1). فراوانی میزان گرایش به اعتیاد در آزمودنی‌ها

درصد	فراوانی	
60	۹۰	بدون ریسک اعتیاد
40	60	ریسک اعتیاد
100	150	جمع

جدول (2). فراوانی میزان باورهای غیرمنطقی در آزمودنی‌ها

درصد	فراوانی	
0.67	1	خیلی کم
2	3	کم
71.33	107	متوسط
22.67	34	زیاد
3.33	5	خیلی زیاد
100	150	جمع

با توجه به جدول شماره (1) 40 درصد آزمودنی ها دارای ریسک بالایی برای ابتلا به اعتیاد هستند و طبق جدول شماره (2) میزان باورهای غیر منطقی در ۲۶ درصد از دانش آموزان زیاد و خیلی زیاد بود. در جدول های شماره (3) و (4) میانگین و انحراف استاندارد زیرمقیاس های ده گانه باورهای غیرمنطقی و هفت گانه عملکرد خانواده ارائه شده اند.

جدول (3). آماره های هر یک از ابعاد باورهای غیرمنطقی و رتبه بندی آنها

بیشترین	کمترین	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	ابعاد باورهای غیر منطقی
48	22	5.5311	32.6	150	توقع تایید از دیگران
42	21	4.95219	30.4	150	انتظارات بیش از حد از خود
50	24	5.38794	34.7333	150	سرزنش خود و دیگران
40	22	4.52083	32.9	150	واکنش به درماندگی همراه با ناکامی
49	23	6.80230	33.2667	150	بی مسئولیتی هیجانی
41	19	5.29107	30.2667	150	توجه مضطربانه
40	21	4.96702	29.8667	150	اجتناب از مشکل
44	20	5.69896	32.9333	150	وابستگی
45	13	6.22389	31.2333	150	درماندگی در برابر تغییر
42	17	6.36992	29.9	150	کمال گرایی

جدول (4). آماره های هر یک از ابعاد عملکرد خانواده و رتبه بندی آنها

بیشترین	کمترین	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	ابعاد عملکرد خانواده
4.00	1.00	0.79808	۲,۴۸۸۰	150	حل مشکل
4.00	1.66	0.60104	2.6331	150	ارتباط
3.75	1.75	0.53023	2.7600	150	ارزیابی نقش ها
3.67	2.00	0.45336	2.7136	150	پاسخ دهی عاطفی
4.00	1.14	0.72983	2.4226	150	همراهی عاطفی
3.67	1.78	0.54367	2.5916	150	کنترل رفتار
3.42	2.08	0.29327	2.7094	150	عملکرد کلی

برای آزمون رابطه بین متغیرهای عملکرد خانواده و باورهای غیرمنطقی با متغیر گرایش به اعتیاد از ضریب همبستگی پیرسون استفاده کردیم. نتایج در جدول شماره (5) خلاصه شده اند. با توجه به جدول از آنجا که سطح معنی داری کمتر از 0.01 است نشان دهنده این است که بین باورهای غیرمنطقی و گرایش به اعتیاد رابطه معنی داری وجود دارد. بعلاوه با توجه به اینکه سطح معنی داری برای پنج خرده مقیاس حل مشکل، ارتباط، ارزیابی نقش ها، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار کمتر از 0.01 است و برای عملکرد کلی خانواده سطح معنی داری کمتر از 0.05 می باشد، این آزمون نیز معنی دار است و فرضیه تحقیق مورد تایید قرار می گیرد.

جدول (5). نتایج آزمون ضریب همبستگی بین باورهای غیرمنطقی و ابعاد عملکرد خانواده با متغیر گرایش به اعتیاد

گرایش به اعتیاد			ضریب همبستگی پیرسون
تعداد	سطح معنی داری	ضریب همبستگی	
۱۵۰	0.001	۰,۲۵۸	باورهای غیر منطقی
150	0.000	0.420	حل مشکل
۱۵۰	0.000	0.343	ارتباط
۱۵۰	0.000	0.291	ارزیابی نقش ها
۱۵۰	0.737	0.028	همراهی عاطفی
۱۵۰	0.000	0.396	آمیزش عاطفی
۱۵۰	0.000	0.600	کنترل رفتار
۱۵۰	0.036	-0.171	عملکرد کلی خانواده

برای آزمون رابطه بین عملکرد خانواده با افزایش باورهای غیرمنطقی و گرایش به اعتیاد از رگرسیون خطی چند متغیره استفاده کردیم. در اینجا گرایش به اعتیاد بعنوان متغیر وابسته و ابعاد عملکرد خانواده و باورهای غیر منطقی بعنوان متغیر مستقل در نظر گرفته شدند. نتایج در جدول های شماره (6) و (7) آورده شده اند.

جدول (6). ضرایب رگرسیون خطی برای بررسی رابطه بین عملکرد خانواده با افزایش باورهای غیرمنطقی و گرایش به اعتیاد

مدل	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	T	سطح معنی داری
	ضریب رگرسیون	خطای استاندارد	Beta		
مقدار ثابت	-9.424	7.701		-1.224	.223
حل مشکل	.469	.696	.064	.674	.501
ارتباط	1.436	.810	.148	1.774	.078
ارزیابی نقش ها	.387	.827	.035	.468	.641

همراهی عاطفی	-0.476	.941	-0.037	-0.506	.614
آمیزش عاطفی	.812	.641	.101	1.267	.207
کنترل رفتار	4.308	1.365	.401	3.157	.002
عملکرد کلی خانواده	-1.892	1.479	-0.095	-1.279	.203
باورهای غیرمنطقی	.055	.015	.235	3.589	.000

جدول (7). جدول خلاصه نتایج تحلیل واریانس یکراهه برای پیش بینی متغیر گرایش به اعتیاد براساس متغیرهای عملکرد خانواده و باورهای غیرمنطقی

شاخص مدل	مجموع مجذورات	df	مجذور میانگین	F	sig
اثر رگرسیونی	2182.221	8	272.778	14.093	0.000
باقی مانده	2729.139	141	19.356		
کل	4911.360	149			

بر اساس جدول (6) با توجه به اینکه سطح معنی داری ضریب رگرسیون برای باورهای غیر منطقی کمتر از 0.01 می باشد این فرضیه مورد تایید قرار می گیرد. بعلاوه برای خرده مقیاس کنترل رفتار سطح معنی داری کمتر از 0.05 است که نشان دهنده رابطه بین عملکرد خانواده و گرایش به اعتیاد است. همچنین میزان R اسکوار در رگرسیون برابر 0.444 می باشد بدین ترتیب می توانیم بگوییم متغیرهای مستقل عملکرد خانواده و باورهای غیر منطقی ۴۴,۴ درصد از متغیر گرایش به اعتیاد را می توانند پیشگویی کنند. همان طور که در جدول فوق مشاهده می گردد، اثر رگرسیونی عملکرد خانواده و باورهای غیرمنطقی بر متغیر گرایش به اعتیاد معنادار بوده است. این اثر رگرسیونی با مقدار $F = 14.093$ ، در سطح آلفای 0.000 معنادار به دست آمد. به عبارت دیگر مجموع مجذورات باقی مانده به آن میزان نبود که اثر رگرسیونی را خنثی نماید، و موجب عدم تفاوت معنادار گردد، و به این معنی است که مدل نشان داده شده برای تحلیل رابطه خطی مناسب است.

نتیجه گیری

در کنار متغیر عملکرد خانواده می توان به افکار و باورهای نادرست اشاره نمود، که می تواند بر عملکرد و فعالیت های افراد تاثیرگذار باشد، سررشته این افکار ممکن است فرد را به سمت و سوی مختلفی در زندگی بکشاند، باورهای غیر منطقی و اراده مختل نتیجه اختلال شناختی است که ناتوانی در انتخاب عمل مناسب و اثرات منفی رفتارهای افرادی که گرایش به اعتیاد دارند را افزایش می دهد [17]. تبیین های روان شناختی بر تفاوت های فردی اشخاص در شیوه تفکر و احساس درباره رفتار خویش تأکید دارند؛ تفاوت هایی که می تواند به شکل تفاوت هایی ظریف و جزئی در رفتار برخی افراد با افراد متعارف یا حتی در قالب اختلالات وخیم شخصیتی ظاهر شود و برخی افراد را به سبب عللی مانند افزایش خشم و عصبانیت، کمی وابستگی و تعلق خاطر به یکدیگر، یا تمایل به خطر کردن و لذت جویی با شدت بیشتری مستعد ارتکاب رفتارهای کجروانه سازد. به خصوص محیط مدارس فرد را در شرایطی قرار می دهد که زمینه را برای گرایش به رفتارهای پر خطر از جمله استعمال سیگار، قرص و مواد روان گردان مخدر می باشد به همین لحاظ با توجه به شناخت و بررسی ضرورت های موجود پژوهش حاضر، که با روش توصیفی- همبستگی با استفاده از

پرسشنامه های باورهای غیرمنطقی جونز، گرایش به اعتیاد و عملکرد خانواده صورت گرفت. یافته های تحقیق در ارتباط با ریسک اعتیاد نشان از وجود ریسک نسبتا بالا و به عبارتی وجود استعداد اعتیاد نسبتا بالا در دانش آموزان است. در این تحقیق با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون ارتباط بین دو متغیر عملکرد خانواده و باورهای غیرمنطقی با گرایش به اعتیاد بررسی شد که سطح معنی داری به دست آمده نشان از وجود ارتباط معنادار میان این دو متغیر با گرایش دانش آموزان به اعتیاد دارد، به عبارتی هر چه عملکرد خانواده ناسالم تر و میزان باورهای غیرمنطقی بالاتر باشد گرایش به اعتیاد نیز بیشتر شده و افراد جهت تسکین خود ممکن است به سمت استفاده از انواع مواد و قرص های آرام بخش، روان گردان، سیگار و... بروند.

بعلاوه رابطه بین سه متغیر باورهای غیرمنطقی، عملکرد خانواده و گرایش به اعتیاد به روش رگرسیون خطی چند متغیره مورد بررسی قرار گرفت که این فرضیه نیز با توجه به سطح معنی داری بدست آمده تایید شد. متغیر های مستقل عملکرد خانواده و باورهای غیر منطقی ۴۴,۴ درصد از متغیر گرایش به اعتیاد را می توانند پیشگویی کند.

منابع

- [1] آقابخشی، حبیب. صدیقی، بهرنگ و اسکندری، محمد. (۱۳۸۸). بررسی عوامل موثر بر گرایش جوانان به سوءمصرف مواد مخدر صنعتی، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال دوم، شماره چهارم.
- [2] اربابی، خاطره. زهراکار، کیانوش. رضایی، آذرمیدخت. (۱۳۸۷). بررسی سازگاری کلی والدین، رابطه ولی-فرزندی و نگرش مذهبی با رضایتمندی زناشویی فرزندان دختر در شهر تهران. مجله تازه ها و پژوهشهای مشاوره. شماره ۲۵. صفحه ۸۱-۹۵.
- [3] امان الهی، عباس. عطاری، یوسفعلی. خجسته مهر، رضا. (1386) بررسی رابطه ی عملکرد خانواده و جو روانی - اجتماعی کلاس با ناسازگاری در بین دانش آموزان سال اول دبیرستان های شهر اهواز، تازه ها و پژوهش های مشاوره، شماره ۳۰.
- [4] بذل، معصومه. (1383). بررسی ارتباط مهارت حل مساله و میزان سازگاری در دانش آموزان دختر و پسر پایه دوم مقطع دبیرستان تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء.
- [5] بیابانگرد، اسماعیل. (1373) بررسی مفاهیم منبع کنترل، عزت نفس و پیشرفت تحصیلی در پسران دانش آموز سال سوم، پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- [6] ثنایی باقر. امینی، فریده. (۱۳۷۹). مقایسه عملکرد خانواده در دو گروه دانش آموزان دختر مستقل و وابسته به دیگران. فصلنامه تازه ها و پژوهش های مشاوره، سال دوم، شماره 7-8، 9-28.
- [7] ثنایی، باقر. (1379). مقیاس های سنجش خانواده و ازدواج. تهران، انتشارات بعثت.
- [8] جونز، ا. (۱۳۷۸). درمان سیستمهای خانواده. ترجمه: رضاعی، ف. تهران: انتشارات ارجمند.
- [9] راو، مینک. (۱۳۸۸). مباحث عمده روان پزشکی، چاپ سوم، انتشارات ققنوس.
- [10] زارع مقدم، علی اکبر. (1385) بررسی اثر بخشی آموزشهای شناختی - رفتاری عزت نفس بر سازگاری اجتماعی دانش آموزان دختر مقطع متوسطه نیشابور. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت جام.
- [11] گراهام، جان. (۱۳۷۹). راهنمای MMPI-2: ارزیابی شخصیت و آسیب شناسی روانی، ترجمه حمید یعقوبی و موسی کافی، تهران: انتشارات ارجمند.
- [12] گردی، فلور. (1382) ارتباط نوع و میزان تفکرات غیر منطقی با سلامت روانی دانشجویان کارشناسی ارشد گروه های مختلف تحصیلی دانشگاه شهید بهشتی، پایان نامه تحصیلی کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی.

- [13] مینویی، محمود. صالحی، مهدیه. (۱۳۸۲). بررسی عملی بودن اعتبار، روایی و هنجاریابی آزمون های MAS-R و AAS,APS به منظور شناسایی افراد مستعد سوء مصرف مواد در بین دانش آموزان پسر مقطع متوسطه شهر تهران، فصلنامه اعتیاد پژوهی، سال اول، شماره دوم.
- [14] مینوئی، محمود ؛ صالحی، مهدیه . (1382) بررسی عملی بودن، اعتبار، روایی و هنجاریابی آزمون های MAC, AAS, APS. فصلنامه علمی-پژوهشی سوء مصرف مواد، سال اول، شماره ۳، ۱۰۷-۷۷.
- [15] Kozlov, A. A. & Rokhlina, M. L. (2000). Addictive personality. *Neurology and Psychiatry*, 100, 23-27 .
- [16] Twenge, J. M., & Campbell, W. K. (2003). Parenthood and Marital Satisfaction: A Meta-Analytic Review. *Journal of Marriage and Family*, 574-583.
- [17] Weed, N.C,(1992). New measures for assessing alcohol and drug abuse with the MMPI-2: the APS and AAS, *journal of personality assessment*, 58, 2, 389-404.